

Het Pentagon is het grootste kantoorgebouw ter wereld, honderd-twintigduizend vierkante meter, dertigduizend mensen, meer dan zevenentwintig kilometer gangen, maar slechts drie ingangen. Achter elk van die ingangen een bewaakte hal. Ik nam de ingang van het plein aan de zuidoostkant, de hoofdingang, die het dichtst bij het metrostation en het busstation lag, omdat het de drukste ingang was en omdat dat de ingang was die vooral door burgerpersoneel werd gebruikt. Ik wilde veel burgerpersoneel om me heen, bij voorkeur een niet opdrogende stroom burgerpersoneel, als beveiliging, voornamelijk om ervoor te zorgen dat ik niet ter plekke zou worden neergeschoten. Arrestaties ontsporen aan de lopende band, soms per ongeluk, soms opzettelijk, dus ik wilde getuigen. Ik wilde door onafhankelijke ogen gezien worden, in ieder geval in het begin. Ik kan me nog herinneren wanneer het was, natuurlijk. Het was dinsdag 11 maart 1997, de laatste dag dat ik dat gebouw binnenliep in dienst van de mensen die het hadden gebouwd.

Lang geleden.

11 maart 1997 was toevallig ook nog eens precies vierenhalf jaar voor het moment waarop de wereld veranderde, op die andere, toen nog toekomstige dinsdag, en dus was de beveiliging bij de hoofdingang aan het plein, net als veel andere dingen in die goeie, ouwe tijd, in orde, maar niet hysterisch. Niet dat ik hysterie opriep. Bij lange na niet. Ik droeg mijn gala-uniform, smetteloos schoon, geperst, opgepoetst en glimmend, het hele front behangen met dertien jaar linten van medailles, eretekenen, insignes en onderscheidingen. Ik was zesendertig, torende kaarsrecht boven iedereen uit, was in alle opzichten een modelmajoor bij de militaire politie van de landmacht van de Verenigde Staten, ware het niet dat mijn haar te lang was en ik me vijf dagen niet had geschoren.

In die dagen was de beveiliging van het Pentagon ondergebracht bij de Defense Protective Service. Van een afstand van veertig meter zag ik al tien man personeel van de DPS in de hal, en dat leek

me veel te veel, zodat ik me begon af te vragen of het wel allemaal DPS was en of een aantal van hen niet eigenlijk van ons was, MP's die undercover werkten en mij opwachtten. Het meeste gekwalificeerde werk dat we doen, wordt uitgevoerd door onderofficieren, en heel vaak doen ze dat terwijl ze zich uitgeven voor iemand anders dan ze in werkelijkheid zijn. Ze geven zich uit voor kolonels en generaals en dienstplichtige soldaten, of wat ze dan ook maar handig achten, en dat doen ze goed. Koud kunstje voor hen om een DPS-uniform aan te trekken en het doelwit op te wachten. Op een afstand van dertig meter herkende ik er nog niet één, maar goed, het leger is een heel groot instituut en ze zouden zonder meer mannen hebben uitgekozen die ik nog nooit had ontmoet.

Ik liep door, een van de velen die zich in een brede stroom over het plein naar de deuren begaven. Sommigen waren mannen en vrouwen in uniform, het gala-uniform, net als ik, of het oude gevechtstenuue met het camouflage-patroon dat we destijds allemaal hadden. Weer anderen waren duidelijk militair, maar niet in uniform, gekleed in kostuum of werkkleren. Tot slot waren er overduidelijke burgers. Bij al die categorieën waren er die een akte-tas of een koffertje droegen, of een pakje, en al die mensen gingen langzamer lopen en stapten opzij en sloten aan en schuifelden verder terwijl de brede stroom smaller werd en uiteindelijk een rij werd van eenlingen en, waar collega's elkaar vonden, van paren, die wachtten om te worden binnengelaten. Ik voegde me in de rij, alleen, achter een vrouw met bleke, gave handen, en voor een man in een pak met glimmende slijtplekken op de ellebogen. Burgerpersoneel, allebei, bureaufunctie, waarschijnlijk analisten van het een of ander, en dat was precies waar ik op uit was. Onafhankelijke toeschouwers. Het liep tegen twaalven. De zon stond hoog aan de hemel en de maartse lucht was al een beetje warm. Lente in Virginia. Aan de andere kant van de rivier stonden de kersenbomen op het punt van ontwaken. De beroemde bloesem zou niet lang meer op zich laten wachten. Overal in het hele nog niet van zijn onschuld beroofde land lagen vliegtickets en spiegelreflexcamera's op bijzettafeltjes in de hal naast de voordeur klaar voor een stedentrip naar de hoofdstad.

Ik wachtte in de rij. Ver vooruit deden de mannen van de DPS

wat beveiligingsbeambten doen. Vier van hen hadden een duidelijke taak. Twee stonden achter een balie en twee controleerden officiële toegangspasjes en wuifden mensen door een poortje. Twee mannen stonden direct achter het glas binnen en keken naar buiten, het hoofd geheven, en observeerden de naderende menigte. Vier anderen stonden verscholen in de schaduw achter de poortjes, gewoon met zijn vieren, wat rond te lummelen. Alle tien waren ze gewapend.

Het waren die vier achter de poortjes waar ik me zorgen om maakte. Het lijkt geen twijfel dat destijds in 1997 het ministerie van Defensie een opgezwollen organisatie was met veel te veel mankracht als je keek naar de dreigingen van die tijd, maar dan nog was het ongebruikelijk om zo maar vier man tijdens diensturen te zien rondhangen. De meeste officieren zorgden er wel voor dat het op zijn minst leek of iedereen die eigenlijk niets te doen had druk aan het werk was. Maar deze vier hadden geen duidelijke functie. Ik maakte me lang en keek over en langs de mensen om te zien wat voor schoenen ze droegen. Je kunt veel afleiden uit schoenen. De vermommingen bij undercoverwerk gaan meestal niet zover, zeker niet in een omgeving waar een uniform wordt gedragen. De DPS deed in principe vooral surveillancewerk, dus voor zover er een keuze was, droegen de mensen bij de DPS degelijke, gemakkelijk zittende schoenen waarop je een hele dag kon lopen en staan. Het was heel goed mogelijk dat onderofficieren die undercover voor de MP werkten hun eigen schoenen aan hadden, die er toch wel iets anders uitzagen.

Maar ik kon hun schoenen niet zien. Het was te donker binnen en het was te ver weg.

De rij schuifde verder in het rustige tempo van vóór 9/11. Geen nors ongeduld, geen frustraties, geen angst. Gewoon ouderwetse routine. De vrouw voor me gebruikte parfum. Ik rook de subtiele geur die opsteeg uit haar nek. Ik vond het lekker. De beide mannen achter het glas kregen me in het oog toen ik nog een meter of tien te gaan had. Hun starende blik gleed van de vrouw naar mij. Hij bleef even iets langer hangen dan nodig was en gleed toen verder naar de man achter me.

Toen gleed de blik terug. Beide mannen bestudeerden me zonder

schroom. Hun blik gleed omhoog en omlaag, van links naar rechts, vier, vijf seconden lang. Toen schuifelde ik weer iets verder en gleed hun blik weer naar wat er achter me te zien was. Ze zeiden niets tegen elkaar. Ze zeiden ook niets tegen iemand anders. Geen waarschuwingen, geen alarm. Twee mogelijke interpretaties. De eerste, meest gunstige interpretatie was dat ze me domweg nog niet eerder hadden gezien. Of misschien viel ik wel op omdat ik groter en steviger was dan alle andere wachtenden in een straal van honderd meter. Of misschien wel omdat ik de gouden eikenbladeren van mijn rang als majoor droeg, en de lintjes van een paar indrukwekkende medailles, waaronder de Silver Star, als een echte mooie jongen, een held, terwijl ik er met mijn lange haar en baardstoppels ook uitzag als een neanderthaler, een visuele dissonant die misschien wel de aanleiding was geweest voor die tweede, lange starende blik uit pure nieuwsgierigheid. Wachtlopen kan vreselijk saai zijn en alles wat dan uit de toon valt, is de moeite waard om naar te kijken.

De tweede, weinig aantrekkelijke interpretatie was dat ze alleen maar voor zichzelf bevestigd wilden zien dat een verwachte gebeurtenis inderdaad plaatsvond en dat alles volgens plan verliep. Alsof ze zich hadden voorbereid en foto's hadden bestudeerd en nu tegen zichzelf zeiden: *Oké, dat is hem, precies op tijd, nu wachten we nog twee minuten tot hij binnen is en dan pakken we hem.* Want ik werd verwacht en ik was precies op tijd. Ik had om twaalf uur een afspraak om zaken te bespreken met een bepaalde kolonel in een kantoor op de tweede verdieping in ring C en ik was er vast van overtuigd dat ik daar nooit zou arriveren. Met open vizier een niet te vermijden arrestatie tegemoet gaan was een vrij lompe tactiek, maar soms is aanraken de enige manier om erachter te komen of de kachel heet is.

De man voor de vrouw voor me stapte door de deuren naar binnen en liet een pasje zien dat aan een sleutelkoord om zijn nek hing. Ze wuifden hem verder. De vrouw voor me deed een stap naar voren en stond toen stil, want precies dat moment verkozen de beide DPS-surveillanten om van achter het glas in actie te komen. De vrouw hield in zodat ze zich langs haar naar buiten konden wurmen, tegen de stroom in. Toen kwam ze weer in bewe-

ging en stapte naar binnen. Haar plaats werd ingenomen door de beide mannen die precies een meter voor me stilstonden en niet, zoals zij, van mij wegkeken, maar in mijn richting keken.

Ze blokkeerden de ingang. Ze keken mij aan. Ik was ervan overtuigd dat ze echt van de DPS waren. Ze droegen degelijke, gemakkelijk zittende schoenen en hun uniform had zich om hun lichaam geplooid, het zat als gegoten zoals dat alleen maar kan als je een uniform al lange tijd draagt. Dit was geen vermomming die pas die ochtend voor het eerst uit een kluisje was geplukt en aangetrokken. Ik keek langs hen heen naar binnen, naar de vier collega's die niets stonden te doen en probeerde in te schatten hoe hun uniform zat, bij wijze van vergelijking. Moeilijk te zeggen.

De man rechts voor me zei: 'Meneer, kunnen we u helpen?'

Ik vroeg: 'Waarmee?'

'Waar moet u zijn vandaag?'

'Moet ik dat jullie vertellen?'

'Nee meneer, absoluut niet,' zei de man. 'Maar misschien kunnen we u een beetje op weg helpen, als u dat wilt.'

Waarschijnlijk via een onopvallende deur naar een klein kamertje, dacht ik. Ze dachten waarschijnlijk net als ik aan burgers als getuigen. Ik zei: 'Ik wil best even wachten. Ik ben al bijna aan de beurt trouwens.'

Geen van beide mannen zei daar iets op. Impasse. Amateurs. Proberen de arrestatie buiten uit te voeren was dom. Ik kon een beetje duwen en trekken, me omdraaien en ervandoor gaan en in een vloek en een zucht zoekraken in de menigte. En ze zouden niet schieten. Niet buiten. Veel te veel mensen op het plein. Te veel collateral damage. Vergeet niet dat het 1997 was. 11 maart. Vier-en-half jaar voor de nieuwe regels. Ze hadden moeten wachten tot ik in de hal was. De beide mannen hadden de deuren achter me kunnen sluiten en er schouder aan schouder voor kunnen gaan staan, terwijl mij bij de balie het slechte nieuws werd meegedeeld. In theorie zou ik op dat moment kunnen terugvechten en zou ik kunnen proberen me langs hen een weg naar buiten te banen, maar dat zou een tweetal seconden kosten en in die twee seconden zouden de vier man die niets te doen hadden me volledig lek kunnen schieten.

En als ik een vlucht naar voren zou inzetten, zouden ze me van voren kunnen lekschieten. En waar had ik dan naartoe gemoe-ten? Het Pentagon *in* vluchten is geen goed idee. Het grootste kantoorgebouw ter wereld. Dertigduizend mensen. Vier verdie-pingen. Twee kelders. Zevenentwintig kilometer gangen. Tussen de ringen zijn tien dwarsgangen en ze zeggen dat je van elk wil-lekeurig punt in het gebouw op elk ander willekeurig punt kunt komen in maximaal zeven minuten, waarschijnlijk berekend met het officiële tempo voor een snelle mars van bijna zeseneenhalve kilometer per uur. Hetgeen betekende dat ik er iets minder dan drie minuten over zou doen als ik zou hardlopen. Maar waar naartoe? Ik kon me verbergen in een bezemkast en lunchpakket-ten stelen en het een dag of twee uithouden, maar dat was het dan. Of ik zou mensen kunnen gijzelen en proberen me eruit te onderhandelen, maar ik had nog nooit meegemaakt dat zoiets was gelukt.

Dus wachtte ik.

De DPS-surveillant rechts voor me zei: ‘Meneer, ik wens u verder een aangename dag,’ en liep langs me heen. Zijn collega liep aan de andere kant langs me heen, beiden slenterend, twee mannen die er vrede mee hadden dat ze even een luchtje konden schep-pen, patrouillerend, even alles vanuit een ander perspectief be-kijkend. Misschien toch nog niet zo stom. Ze deden hun werk en volgden het plan. Ze hadden geprobeerd me mee te lokken een klein kamertje in, maar dat was niet gelukt, geen probleem, niets verloren, dus nu voerden ze plan B uit. Ze zouden wachten tot ik binnen was en de deuren gesloten waren en dan zouden zij zich bezighouden met het onder controle houden van de menigte. Ze zouden de mensen opdracht geven zich te verspreiden, ze op vei-lige afstand houden mocht er binnen geschoten worden. Ver-moedelijk was het glas officieel kogelvrij, maar wie slim is zet niet al zijn geld op de veronderstelling dat het ministerie van Defen-sie altijd alles krijgt waar het voor betaalt.

De deuren waren pal voor me. Open. Ik haalde diep adem en stapte de hal in. *Soms is aanraken de enige manier om erachter te komen of de kachel heet is.*

De vrouw met het parfum en de bleke handen was al een eind op weg, de gang in voorbij de poortjes. Ze hadden haar verder gewuifd. Recht voor me was de informatiebalie. Links stonden de controleurs van de pasjes. Het open poortje tussen hen in. De vier lanterfantende mannen deden nog steeds niets bijzonders. Ze stonden in een groepje, dicht bij elkaar, rustig en oplettend, als een zelfstandig opererend team. Ik kon nog steeds hun schoenen niet zien. Ik haalde nog een keer diep adem en stapte op de balie af.

Als een lam op weg naar de slachtbank.

De man links achter de balie keek me aan en zei: 'Ja, meneer.' Vermoeidheid en berusting in zijn stem. Een reactie, geen vraag, alsof ik al iets had gezegd. Hij oogde jong en redelijk intelligent. Echt DPS, leek me. MP-onderofficieren zijn snelle leerlingen, maar ik zag ze toch nog niet zo maar even een informatiebalie in het Pentagon runnen, hoe goed hun vermomming ook mocht zijn.

De man achter de balie keek me opnieuw aan, nu verwachtingsvol, en ik zei: 'Ik heb een afspraak om twaalf uur.'

'Met?'

'Kolonel Frazer,' zei ik.

De man deed alsof hij de naam niet herkende. Het grootste kantoorgebouw van de wereld. Dertigduizend mensen. Hij bladerde in een boek met het formaat van een dikke telefoongids en vroeg: 'Is dat kolonel John James Frazer, verbindingsofficier voor de Senaat?'

Ik zei: 'Ja.'

Of: *Schuldig aan het ten laste gelegde.*

Verder naar links stonden de vier reservemanscapen naar me te kijken. Maar ze kwamen niet in beweging. Nog niet.

De man achter de balie vroeg niet naar mijn naam. Deels omdat hij was geïnstrueerd, zou je denken, en naar foto's had gekeken, en deels omdat op mijn gala-uniform mijn naamplaatje zat, conform de regels op de flap van mijn rechterborstzak, precies in het midden, de bovenrand precies zes millimeter onder de bovenste naad.

Zeven letters: *REACHER*.

Of, vijftien letters: *arresteer me maar*.

De man achter de balie zei: 'Kolonel John James Frazer zit in 2c315. U weet hoe u daar moet komen?'

Ik zei: 'Ja.' Tweede verdieping, ring C, dichtstbijzijnde dwarsgang 3, kamer 15. De systeemcoördinaten van het Pentagon, bepaald geen overbodige luxe, gezien het totale vloeroppervlak van honderd-twintigduizend vierkante meter.

De man zei: 'Nog een prettige dag verder, meneer,' en zijn onschuldige blik gleed van mijn gezicht over mijn schouder naar de volgende in de rij. Ik bleef even stilstaan. Ze maakten er wel werk van. Ze deden er een strikje omheen. In de rechtspraak wordt verwijtbaarheid getoetst aan de Latijnse spreuk *actus non facit reum nisi mens sit rea*, wat vrij vertaald wil zeggen dat je pas in de problemen komt als je ook echt van plan bent iets te gaan doen. Verklaarde opzet en handelen vormen de standaard. Ze stonden te wachten tot ik zou laten zien dat ik ook werkelijk ging doen wat ik had gezegd te zullen gaan doen. Ze stonden te wachten tot ik door het poortje zou lopen en mijn weg zou zoeken in het labirint. Dat verklaarde ook waarom de vier extra mannen aan die kant van het poortje stonden, niet aan mijn kant. Het overschrijden van de denkbeeldige lijn die daar was getrokken zou het allemaal echt maken. Misschien had het ook wel met jurisdictie te maken. Misschien waren er juristen geraadpleegd. Frazer wilde wel heel graag dat ik van de aardbodem zou verdwijnen, maar hij wilde zich even graag indekken tegen wat er ook maar fout zou kunnen gaan.

Ik haalde nog maar een keer diep adem, stapte over de lijn en maakte het allemaal echt. Ik liep tussen de beide pasjescontroleurs door en begaf me tussen de koude aluminium flanken van het poortje. De afsluiting draaide weg. Er was niets om met mijn dijen weg te duwen. Ik stapte aan de andere kant uit het poortje en bleef even staan. De vier reservemannen stonden rechts van me. Ik keek naar hun schoenen. Het Handboek Militair is verrassend vaag als het om schoeisel gaat. Zwarte Oxfords, veter-schoenen, of schoenen die daar veel op lijken, traditioneel, geen versieringen, minimaal drie paar vetergaatjes, dichte neus, hak-

hoogte maximaal 5 centimeter. Dat zijn de kleine lettertjes. De vier rechts van me voldeden stuk voor stuk aan de voorschriften, maar ze droegen geen degelijke, gemakkelijk zittende schoenen zoals die twee buiten. Ze droegen vier varianten van hetzelfde klassieke thema. Glimmend gepoetst, strak aangetrokken veters, hier en daar een eerste vouwtje en wat slijtage. Misschien waren ze wel echt van DPS. Misschien ook wel niet. Het viel gewoon niet te zeggen. Niet op dat moment.

Ik keek naar hen en zij keken naar mij, maar niemand zei iets. Ik liep met een boogje om hen heen het gebouw in. Ik liep tegen de klok in langs ring E en sloeg links af de eerste dwarsgang in.

De vier kwamen achter me aan.

Ze bleven op een afstand van ongeveer twintig meter, zo dichtbij dat ze me gemakkelijk in het oog konden houden, maar ook weer zo ver achter me dat ze zich niet aan me opdrongen. Maximaal zeven minuten van een willekeurig punt in het gebouw naar een willekeurig ander punt. Ik voelde me als het beleg van een sandwich. Waarschijnlijk wachtte er bij 2C315, of tot waar ze me maar wilden laten komen, nog zo'n groepje mannen op me. Ik liep ze regelrecht in de armen. Ik kon geen kant meer uit.

Ik nam een trap in ring D en liep naar de tweede verdieping. Ik veranderde van richting en liep met de klok mee, zomaar voor de lol, passeerde dwarsgang 5 en toen 4. Het was druk in ring D. Allerlei mensen haastten zich van de ene plek naar de andere met armen vol geelbruine dossiers. Mannen en vrouwen in uniform stapten me met uitdrukkingloze gezichten voorbij. Het wemelde er van de mensen. Ik week uit en maakte ruimte en liep verder. Voortdurend keken mensen naar me. Het haar en de stoppelbaard. Ik bleef staan bij een fonteintje, boog voorover en dronk water. Mensen liepen langs me heen. Twintig meter achter me zag ik geen vier achtervolgende DPS-surveillanten meer. Maar goed, ze hoefden me ook niet precies te volgen. Ze wisten waar ik naartoe ging en ze wisten hoe laat ik daar moest zijn.

Ik ging weer rechtop staan, liep verder en sloeg rechts af dwarsgang 3 in. Het hele eind naar ring C. Er hing een geur van de wol van uniformen, boenwas en een miniem vleugje sigaren. Op de muren zat een dikke laag projectverf. Ik keek naar links en naar

rechts. Er waren mensen in de gang, maar niet een hele groep bij elkaar bij kamer 15. Misschien stonden ze me in kamer 15 op te wachten. Ik was ondertussen vijf minuten te laat.

Ik draaide niet die kant op. Ik bleef in dwarsgang 3 en liep het hele eind voorbij ring B naar ring A. Het hart van het gebouw waar alle dwarsgangen op uitkomen. Of waar ze beginnen, dat is een kwestie van rang en perspectief. Voorbij ring A is er niets dan een vijfhoekige binnenhof, een paar voetbalvelden groot, als het gat van een hoekige donut. Destijds noemden ze het Ground Zero, omdat ze ervan overtuigd waren dat de Sovjets hun grootste en effectiefste raket permanent op het Pentagon gericht hadden, als de roos van een schietschijf. Volgens mij hadden ze het helemaal verkeerd. Ik denk dat de Sovjets hun vijf grootste en effectiefste raketten erop hadden gericht, gewoon voor het geval de eerste vier het niet zouden doen. Wie slim is zet ook niet al zijn geld op de veronderstelling dat de Sovjets altijd kregen waar ze voor hadden betaald.

Ik wachtte in ring A tot ik tien minuten te laat was. Het kon geen kwaad ze een tijd aan het lijntje te houden. Misschien waren ze al aan het zoeken geslagen. Misschien kregen die vier reserve-mannen al wel op hun donder omdat ze me waren kwijtgeraakt. Ik haalde maar weer eens diep adem en zette me met mijn schouder af tegen de muur en volgde het spoor terug langs dwarsgang 3, voorbij ring B, naar ring C. Ik sloeg de hoek om zonder in te houden en ging op weg naar kamer 15.

3

Er stond niemand te wachten buiten kamer 15. Geen apart team. Helemaal niemand. De gang was ook volstrekt leeg, in beide richtingen, zo ver je maar kon kijken. En het was er rustig en stil. Ik vermoed dat alle anderen al daar waren waar ze moesten zijn. Lunchbesprekingen waren in volle gang. De deur van kamer 15 stond open. Beleefdheidshalve klopte ik